

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання руйнуванню та знищенню нерухомої культурної спадщини»

1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону.

Державна політика у сфері охорони культурної спадщини на сьогоднішній день не забезпечує належного рівня інституційної спроможності органів охорони культурної спадщини. В областях не створені окремі структурні підрозділи з питань охорони культурної спадщини. Окремі функції органу охорони культурної спадщини покладаються на вже існуючі структурні підрозділи обласних, районних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Обсяг нерухомих об'єктів культурної спадщини України, що перебувають на державному обліку, складає понад 170 тисяч об'єктів культурної спадщини.

Тільки 9% пам'яток культурної спадщини мають розроблені і затверджені в установленому порядку межі і режими використання зон охорони пам'яток.

34% історичних населених місць (136 з 401) мають визначені та затверджені в установленому порядку межі і режими використання історичних ареалів.

Понад 90% інформації про об'єкти культурної спадщини зберігається виключно на паперових носіях, що ускладнює її обробку та використання.

Існуючі обмеження пам'яткоохоронного режиму пам'яток також не є відкритими даними, що призводить до обмеження при планування суб'єктами господарювання своєї діяльності, відсутності прозорого механізму надання адміністративних послуг, у тому числі документів дозвільного характеру, ефективного контролю за дотриманням вимог законодавства про охорону культурної спадщини, високих корупційних ризиків, зловживань у сфері охорони культурної спадщини тощо.

Інформація про сукупність встановлених пам'яткоохоронних обмежень в межах історичного населеного місця, (включаючи і щойно виявлені об'єкти, і пам'ятки, об'єкти всесвітньої спадщини і заповідники, і зони

охорони, і історичні ареали, їх межі і режимі використання) є основою планування та регулювання забудови такого місця, його інтегрального розвитку.

Середня вартість розробки науково-проектної документації із визначення меж та режимів використання пам'яток культурної спадщини складає орієнтовно – 25 000 грн.

Не встановлені межі та режими використання територій пам'яток (земель історико-культурного призначення) для 138 600, які перебувають на обліку.

Таким чином, загальна вартість відповідної документації для пам'яток, території яких не встановлені, складає 3 465 000 000 грн. ($138\,600 \cdot 25\,000$ грн.).

Відповідно до статті 31 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлення на відповідній території режиму використання та забудови земель належить до повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Середня вартість розробки науково-проектної документації із визначення *меж та режимів використання зон охорони* складає орієнтовно – 200 000 грн.

Не встановлені межі та режими використання для 127 400 пам'яток культурної спадщини, які перебувають на обліку.

Таким чином, загальна вартість відповідної документації для *зон охорони пам'яток*, не визначених на сьогодні, складає 25 480 000 000 грн. ($127\,400 \cdot 200\,000$ грн.).

Відповідно до статті 31 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлення на відповідній території режиму використання та забудови земель належить до повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Середня вартість розробки науково-проектної документації із визначення *режимів використання історичних ареалів населених місць* складає орієнтовно – 400 000 грн.

Не встановлені режими використання для 136 історичних населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 № 878.

Таким чином, загальна вартість відповідної документації для режимів використання історичних ареалів, не визначених на сьогодні, складає 54 400 000грн. (136 *400 000 грн.).

Відповідно до статті 31 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлення на відповідній території режиму використання та забудови земель належить до повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Загальна вартість встановлення режиму використання територій, що обмежені у використанні відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини», для планування забудови органами місцевого самоврядування на сьогодні складає в середньому 258 319 400 тис. грн. (3 465 000 000грн + 254 800 000 000грн + 54 400 000грн).

Таким чином, визначення режимів використання пам'яткоохоронних територій відповідно до Закону потребує значних коштів органів місцевого самоврядування, які не завжди є пріоритетом їх діяльності.

Актом пропонується система правових засобів, що сприяють формуванню і дії мотивів поведінки, вигідної для суспільства, та правових обмежень, як засобу стримування від протиправного задоволення власних інтересів суб'єкта поведінки, шкідливих для суспільства в цілому.

2. Мета

Проект закону розроблений з метою запобігання руйнуванню та знищенню культурної спадщини шляхом забезпечення механізмів реалізації гарантованого Конституцією захисту нерухомої культурної спадщини, підвищення рівня суспільної свідомості, забезпечення доступності культурної спадщини, інституційної спроможності органів охорони культурної спадщини, вжиття ефективних заходів задля охорони, збереження, популяризації й передачі майбутнім поколінням культурної спадщини та запобігання порушенням у сфері охорони культурної спадщини, унормування правил та процедур ведення господарської діяльності та будівництва на захищених територіях.

3. Загальна характеристика і основні положення законопроекту

Законопроектом передбачено:

1. Розбудову системи інституційної спроможних органів охорони культурної спадщини, а саме:

- 1) надання центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини координуючої ролі процесів захисту і збереження культурної спадщини, провідної ролі у формуванні цілеспрямованої політики
- 2) - задля здійснення повноважень із обліку об'єктів культурної спадщини в тому числі із застосуванням цифрових технологій, встановленні режимів їх використання, моніторингу найбільш цінних об'єктів та оцінки проектів реставрації та будівництва на таких об'єктах, постійного контролю за станом їх збереження передбачається створення окремого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини, підпорядкованого Уряду, координація якого здійснюється через Міністра;
- 3) - задля здійснення нагляду за діяльністю органів охорони культурної спадщини на місцевому та на національному рівні, оцінці їх рішень встановлених правил та регламентах, скасуванні таких рішень у разі невідповідності встановленим правилам та регламентах, а також видання обов'язкових до виконання приписів щодо здійснення відповідних дій у сфері охорони культурної спадщини передбачається створення окремого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони культурної спадщини, підпорядкованого Уряду, координація якого здійснюється через Міністра;
- 4) - повноваження обласних державних адміністрацій у сфері охорони культурної спадщини суттєво розширені, а також встановлені чіткі правила, якими слід керуватись при прийнятті рішень;
- 5) - в рамках децентралізації передбачено можливість передачі самоврядних повноважень держави за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини спеціально утвореному органу міських рад та ради об'єднаних територіальних громад, у разі якщо утворений орган повністю відповідає вимогам, встановлених Урядом до нього. Діяльність такого органу також будується на основі чітких критеріїв, якими він керуватиметься у прийнятті рішень.

2. Запровадження чітких нормативів захисту територій пам'ятки, зони охорони та історичного ареалу, правил та процедур ведення господарської діяльності та будівництва на таких захищених територіях:

- 1) до проведення досліджень: нормативне встановлення чітких меж таких територій, їх режимів використання з безумовним врахуванням встановлених нормативів у земельному та містобудівному кадастрі.
- 2) у разі проведення досліджень пропонується:
 - встановлення переліку замовників таких робіт;
 - встановлення Урядом кваліфікаційних вимог до науково-проектних чи науково-дослідних організацій, які здійснюють дослідження та готують науково-проектну документацію у сфері охорони культурної спадщини;
 - оцінка науково-проектної документації у сфері охорони культурної спадщини на відповідність встановленим вимогам до неї;
- 3) передачі меж територій та обмеження у використанні земель (територій), визначених науково-проектною документацією у сфері охорони культурної спадщини, затвердженою у встановлено порядку, до містобудівного кадастру, а також Державного земельного кадастру та врахуванні в містобудівній документації.

3. Запровадження системи державного контролю (нагляду) у сфері охорони культурної спадщини, яка включає:

- 1) державний контроль у сфері охорони культурної спадщини як сукупність заходів для недопущення пошкодження, руйнування об'єкта контролю, усунення загроз або можливих загроз знищення або пошкодження, заподіяння шкоди об'єкту державного контролю, забезпечення дотримання встановлених відповідно до цього Закону режимів використання та захист традиційного характеру середовища. Забезпечується шляхом створення системи моніторингу за станом збереження об'єктів культурної спадщини та охоронюваних територій; прийняттям управлінських рішень, що включають розробку механізму оптимального функціонування об'єкта державного контролю, запобігання його руйнуванню або заподіянню шкоди та призначення у зв'язку з цим охоронних заходів, а також застосування заходів реагування у разі виявлення порушень Закону;
- 2) державний нагляд у сфері охорони культурної спадщини як сукупність заходів, спрямованих на дотримання органами охорони культурної спадщини вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини.

- 3) чіткий розподіл повноважень органів охорони культурної спадщини, які здійснюють контроль і нагляд у сфері охорони культурної спадщини.

4. Гармонізація містобудівного законодавства із законодавством у сфері охорони культурної спадщини, яка включає:

- 1) включення результатів оцінки проектів реставрації та будівництва, здійснених органами охорони культурної спадщини, до переліку документів, які дають замовнику право виконувати будівельні роботи;
- 2) можливість скасування відповідними державними органами права замовника виконувати будівельні роботи, якщо ним не отримано від органів охорони культурної спадщини оцінку проектів реставрації та будівництва, якщо така оцінка передбачена Законом України «Про охорону культурної спадщини».

5. Запровадження єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи, що забезпечує створення, перегляд, відправлення, прийняття, збирання, внесення, накопичення, обробку, використання, розгляд, зберігання, захист, облік та надання інформації у сфері охорони культурної спадщини, а також електронну взаємодію між фізичними та юридичними особами, державними органами, органами місцевого самоврядування, центрами надання адміністративних послуг, з метою отримання визначених Законом адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини. Електронна система також передбачає:

- 1) запровадження відкритого доступу до інформації, яка міститься в електронній системі (крім персональних даних), через портал електронної системи;
- 2) оплату штрафів за правопорушення у сфері охорони культурної спадщини за допомогою електронної системи;
- 3) запровадження отримання результатів надання адміністративних послуг в електронній формі, отримання паперового примірника лише за бажанням.

6. Врегулювання питань надання адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини:

- 1) визначення переліку документів для отримання адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини, підстав для зупинення розгляду поданих документів, відмови у наданні адміністративних послуг;
- 2) дерегуляція відносин з надання погодження дозволу на рекламу, погодження проекту землеустрою, науково-проектної документації із збереження пам'ятки, дозволу на земляні роботи, реєстрації дозволів на проведення археологічних досліджень в органах охорони культурної спадщини.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання.

У зазначеній сфері правовідносин діє Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, а також такі нормативно-правові акти: Закон України «Про охорону культурної спадщини»; Закон України «Про рекламу»; Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»; Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»; Закон України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»; Закон України «Про звернення громадян»; Закон України «Про Національну поліцію».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Фінансово-економічні розрахунки впливу реалізації акта на надходження та витрати державного бюджету додаються до пояснювальної записки.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття Закону.

Прийняття законопроекту забезпечить:

- 1) ефективний захист нерухомої культурної спадщини;
- 2) зниження ризиків забудови територій населених пунктів, занесених до Списку історичних населених місць України, без дотримання основних засад містобудівної діяльності - збереженні нерухомої культурної спадщини та історичного середовища;
- 3) підвищення якості наданні адміністративних та інших визначених законом послуг у сфері охорони культурної спадщини;

- 4) зниження корупційних ризиків при наданні адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини.
- 5) забезпечення публічності відносин у сфері охорони культурної спадщини.
- 6) відкритість та доступність інформації про стан збереження об'єктів культурної спадщини та інших територій, які охороняються Законом.

Народні депутати України